

Dzieje stosunków polsko-litewskich w XX wieku
(wybór nowości wydawniczych 1992-1997)

Opracowania:

Arvydas Anušauskas, *Lietuvos slaptosios tarnybos (1918-1940)*, Vilnius 1993, ss. 339.

Praca poświęcona litewskim tajnym służbom w latach 1918-1940. Autor opisuje m.in. rolę tych służb w okresie konfliktu z Polską o granice w 1919 i 1920 r., a także walkę litewskiego kontrwywiadu przeciw polskiemu wywiadowi wojskowemu w Litwie w okresie międzywojennym oraz zwalczanie polskiego podziemia na Wileńszczyźnie w latach 1939-1940.

Armia Krajowa Lietuvoje, red. K. Garšva, Kaunas 1995, ss. 142.

Opracowanie poświęcone dziejom Armii Krajowej na Litwie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu polsko-litewskiego na Wileńszczyźnie w czasie II wojny światowej.

Grzegorz Błaszczuk, *Litwa współczesna*, Warszawa-Poznań 1992, ss. 400.

Kompendium wiedzy o Litwie, tytułem i formą nawiązujące do opracowania Władysława Wielhorskiego z 1938 r. Zawiera także rozdziały poświęcone historii kraju w XX wieku oraz dziejom i współczesności Polaków na Litwie. Wartość pracy podnoszą szczegółowe wskazówki bibliograficzne oraz indeks osobowy.

Arunas Bubnys, *Lenku pogrindis Lietuvoje 1939-1940*, Kaunas 1994, ss. 64.

Dzieje polskiego podziemia na Litwie w latach 1939-1940 w opracowaniu litewskiego historyka.

Julius Būtėnas, Mečys Mackevičius, *Mykolas Sleževičius. Advokatas ir politikas*, Vilnius 1995, ss. 261.

Biografia jednego z najwybitniejszych litewskich polityków okresu międzywojennego, wielokrotnego premiera w latach kształtowania się niepodległości kraju i w 1926 roku, lidera partii ludowców. Praca zawiera interesującą charakterystykę poglądów Sleževičiusa i innych czołowych polityków na problem stosunków z Polską. W 1926 r. kierowany przez niego rząd zapoczątkował politykę liberalnego kursu wobec polskiej mniejszości narodowej. Gabinet obalono w drodze zamachu stanu, m.in. pod propagandowym pretekstem zbytniego polonofilstwa.

Zigmantas Butkus, *Lietuvos ir Latvios santykiai 1919-1929 metais*, Vilnius 1993.

Praca poświęcona stosunkom litewsko-łotewskim w latach 1919-1929. Zawiera wiele interesujących informacji także o wzajemnych relacjach obu państw z Polską.

Pranas Čepėnas, *Naujųjų laikų Lietuvos istorija*, t. 1-2, wyd. drugie, Vilnius 1992, ss. 543 (t. 1) + 840 (t. 2).

Pierwsza krajowa edycja znanej książki emigracyjnego litewskiego historyka (pierwsze wydania w Chicago, t. 1 – 1977 r., t. 2 – 1986 r.). Systematyczny wykład obejmuje okres od lat sześćdziesiątych XIX wieku (geneza i początek litewskiego odrodzenia narodowego) do uchwalenia konstytucji niepodległego państwa w 1922 r. i przyłączenia do niego Kłajpedy w 1923 r. Obszerne fragmenty autor poświęca narodzinom i eskalacji polsko-litewskiego konfliktu. Książka jest jak do tej pory najobszerniejszym zarysem historii Litwy lat 1863-1923. Prace nad trzecim tomem, obejmującym okres istnienia niepodległej Republiki (do 1940 r.), kontynuują następcy autora, zmarłego w 1980 r.

J. Dapkevičiūtė, *Knyga Seinų-Puńsko krašto lietuvių kultūroje (iki 1939 m.)*, Punksas (Puńsk) 1996, ss. 42.

Dzieje litewskiej kultury okolic Puńska i Sejn do 1939 r.

A. Edintas, *Kazys Grinius*, Vilnius 1993.

Biografia litewskiego męża stanu, cenionego lekarza, działacza odrodzenia narodowego, premiera w latach 1920-1922 i prezydenta Republiki Litewskiej w 1926 r.

K. Ėringis, *Lietuvos kariuomenės tragedija: Faktai, prisiminimai, dokumentai*, Vilnius 1993, ss. 271.

N. Gaškaitė, D. Kuodytė, B. Kašėta, B. Ulevičius, *Lietuvos partizanai 1944-1953 m.*, Kaunas 1996, ss. 493.

Opracowanie dokumentujące dzieje litewskiej partyzantki antysowieckiej w latach 1944-1953.

Konrad Górski, *Divide et impera*, Białystok 1995, ss. 484.

Praca zmarłego w 1990 r. znanego językoznawcy, profesora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Książka napisana w okupacyjnym Wilnie (ukończona na początku 1944 r.) na zamówienie Biura Informacji i Propagandy Wileńskiego Okręgu Armii Krajowej. Autor przedstawia polski punkt widzenia na problem genezy konfliktu polsko-litewskiego, żywo polemizuje z poglądami reprezentowanymi przez stronę litewską. Jak stwierdza we wstępie prof. Piotr Łossowski, praca, „choć napisana przed pięćdziesięcioma laty, nie straciła na swym znaczeniu. Bowiem dokonana w niej dogłębna analiza postaw, zachowań, motywacji działania strony litewskiej nadal jest aktualna”.

A. Gumiliauskas, *Historia Litwy: Od roku 1915 do 1953*, Kaunas 1994, ss. 206.

Polskojęzyczny podręcznik dla szkół średnich.

Zenon Krajewski, *Geneza i dzieje wewnętrzne Litwy Środkowej (1920-1922)*, Lublin 1996, ss. 171.

Jedna z pierwszych w polskiej historiografii próba ukazania całości dziejów Litwy Środkowej. Autor oparł się głównie na polskich źródłach archiwalnych, w tym przechowywanych w Instytucie im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku.

Česlovas Laurinavičius, *Lietuvos-Sovietų Rusijos Taikos sutartis*, Vilnius 1992, ss. 214.

Praca litewskiego badacza młodego pokolenia, poświęcona aspektom litewsko-sowieckiego traktatu pokojowego z 12 lipca 1920 roku. Opracowanie jest oparte na solidnym materiale źródłowym (dokumenty archiwalne cywilnych i wojskowych urzędów litewskich i sowieckich, protokoły ze spotkań obu delegacji itp.). Opracowanie jest bardzo rzetelne i obiektywne, nie przemilcza problemów z różnych względów niedocenianych lub marginalizowanych w litewskiej historiografii, jak np. roli i charakteru współdziałania litewsko-sowieckiego w 1920 roku. Książka wnosi także bardzo wiele do poznania tematu politycznych stosunków polsko-litewskich w momencie największej eskalacji konfliktu latem i jesienią 1920 roku.

A. Liekis, *Signatarai. Vasario 16*, Vilnius 1996, ss. 407.

Sylwetki sygnatariuszy aktu niepodległości Litwy z 16 lutego 1918 r. (wśród nich także Stanisława Narutowicza, rodzzonego brata Gabriela).

Lietuvos Respublikos Prezidentai, red. A. Liekis, Vilnius 1997, ss. 510.

Sylwetki prezydentów Republiki Litewskiej.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės (1918 XI 11-1940 VI 15), red. Č. Bauža, V. Kašauskienė, Kaunas 1993, ss. 77.

Władze Republiki litewskiej od 1918 do 1940 r.

Lietuvos Rytai, pod red. K. Garšva i L. Grumadienė, Vilnius 1993, ss. 415.

Zbiór opracowań autorów litewskich, których wspólną myślą przewodnią była dokumentacja dziejów, kulturalnej tradycji oraz teraźniejszości Litwy Wschodniej, przez Polaków zwanej Wileńszczyzną. Tom zawiera opracowania z dziedziny językoznawstwa, historii, socjologii i nauk prawnych. Autorzy skupili się głównie na eksponowaniu związków Wileńszczyzny z resztą Litwy. Poszczególne artykuły zawierają sformułowania często dyskusyjne dla polskiego czytelnika. Redaktorzy nie ukrywają jednak, że idea tomu powstała jako odpowiedź wobec projektu utworzenia polskiego okręgu autonomicznego wokół Wilna, wysuwanego w czasie odzyskiwania przez państwo suwerenności na początku lat pięćdziesiątych. Do najciekawszych opracowań należą:

- Arunas Bubnys, *Lenku pogrindis Lietuvoje 1939-1940 metais* (Polskie podziemie na Litwie 1939-1940)
- Nastazija Kairiūkštytė, *Vilniaus krašto gyventojų sudėties pokyčiai 1939-1946 m.* (Zmiany składu narodowościowego Wileńszczyzny w latach 1939-1946)
- Gintautas Surgailis, *POW Lietuvoje ir jos veikla* (POW na Litwie i jej działalność)
- Benediktas Šetkus, *Lietuvos vyriausybės požiūris į lenkų tautinės mažumos mokymą Lietuvoje 1919-1940* (Punkt widzenia litewskich rządów na kwestię polskiego szkolnictwa mniejszościowego w Litwie w latach 1919-1940)

Piotr Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918-1920*, Warszawa 1996, ss. 250.

Kolejna praca najbardziej kompetentnego polskiego znawcy polsko-litewskich stosunków w XX wieku, profesora, pracownika Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk. Autor tytułem i tematyką nawiązuje do swojej książki z 1966 r. (*Stosunki polsko-litewskie w latach 1918-1920*), jednak najnowsze opracowanie jest także wynikiem nowych poszukiwań źródłowych.

Najwięcej miejsca poświęcono tu analizie dyplomatycznych i wojskowych aspektów konfliktu na tle nastrojów ludności, osobistego zaangażowania polityków i wojskowych oraz sytuacji międzynarodowej. Całość uzupełniona została cennym materiałem ilustracyjnym.

Grzegorz Łukomski, *Walka Rzeczypospolitej o kresy północno-wschodnie 1918-1920*, Poznań 1994.

Opis militarnych zmagañ Polski o ziemie Wileńszczyzny i Białorusi na tle ówczesnej sytuacji międzynarodowej.

A. Martinionis, *Generolo Raštikio tragedija*, Vilnius 1994, ss. 32.

Postać generała Stasysa Raštikisa, głównodowodzącego litewskich sił zbrojnych w latach trzydziestych.

Rimantas Miknys, *Lietuvos demokratr partija 1902-1915 metais*, Vilnius 1995, ss. 256.

Opracowanie poświęcone dziejom Demokratycznej Partii Litwy w latach 1902-1915.

Polska – Litwa. Historia i kultura, pod red. J. Mizińskiego i J. Świącha, Lublin 1994, ss. 169.

Staraniem wydawnictwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie ukazały się materiały stanowiące plon międzynarodowej konferencji poświęconej kulturowym i dziejowym związkom polsko-litewskim (Lublin 21-25 października 1991). Tom w pierwszej części składa się z materiałów poświęconych postaci znanego litewskiego uczonego, tłumacza i publicyisty Tomasa Venclowy. W drugiej części zawiera teksty trzynastu wystąpień m.in.:

- Gintautas Vyšniauskas, *O niektórych źródłach historycznych konfliktów litewsko-polskich i polsko-litewskich*.
- Grzegorz Błaszczyk, *Litwa w latach 1988-1990. II Odrodzenie narodowe*.
- Mieczysław Buczyński, *Wzajemne związki językowe polsko-litewskie*.
- Krzysztof Stępnik, *Waśń plemienna (Epoka rozbratu 1905-1914)*.

Alfred E. Seen, *Lietuvos valstybės atkurimas 1918-1920*, Vilnius 1992, ss. 191.

Litewskie wydanie książki znanego amerykańskiego historyka od lat zajmującego się dziejami Litwy dwudziestowiecznej. Opracowanie poświęcone odbudowie niepodległego państwa w latach 1918-1920.

J. Surwiło, *Rachunki nie zamknięte: Wileńskie ślady na drogach cierpień*, Wilno 1992, ss. 326.

Spółeczeństwo białoruskie, litewskie i polskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1939-1941, pod red. M. Giżejewskiej i T. Strzembosza, Warszawa 1995, ss. 404.

Plon konferencji naukowej z listopada 1993 r. poświęconej dziejom stosunków polsko-białorusko-litewskim na terenie tzw. Białorusi Zachodniej. Część referatów poświęcono bezpośrednio relacjom polsko-litewskim po przejściu Wileńszczyzny przez Litwę w 1939 r., są to np.:

- Algis Kasperavičius, *Stosunek władz i społeczeństwa Litwy do Polaków na Wileńszczyźnie (wrzesień 1939-czerwiec 1940)*.
- Gintautas Vilkialis, *Żołnierze polscy internowani na Litwie w latach 1939-1940*.
- Longin Tomaszewski, *Spółeczeństwo Wileńszczyzny wobec władzy litewskiej i sowieckiej (wrzesień 1939-czerwiec 1941)*.
- Piotr Niwiński, *Warunki rozwoju organizacji podziemnych w Wilnie (październik 1939-lipiec 1940)*.
- Jarosław Wołkonowski, *Penetracja polskiego podziemia na Wileńszczyźnie przez litewską policję bezpieczeństwa (listopad 1939-lipiec 1940)*.

Aleksander Srebrakowski, *Sejm wileński 1922 roku. Idea i jej realizacja*, Wrocław 1993, ss. 142.

Solidnie udokumentowane źródłowo opracowanie poświęcone genezie Litwy Środkowej i Sejmowi Wileńskiemu. Autor wskazuje m.in. na zróżnicowanie opinii wśród wileńskich Polaków na temat problemu przyszłości Wileńszczyzny po tzw. buncie gen. Żeligowskiego. Pierwotnie Litwa Środkowa miała być czynnikiem nacisku na Litwę w celu odnowienia unii z Polską. Autor zwraca jednak uwagę, iż koncepcja ta była zwalczana przede wszystkim w samym Wilnie, gdzie zdecydowaną przewagę zdobywała sobie opcja nastawiona na bezwarunkową inkorporację Litwy Środkowej przez Polskę. Nowością w polskiej historiografii jest przybliżenie samych obrad Sejmu Wileńskiego i kontrowersji wynikających z forsowania idei inkorporacji.

V. Tininis, *Sniečkus. 33 metai valdžioje*, Vilnius 1995, ss. 192.

Biografia wieloletniego szefa komunistycznego establishmentu na Litwie Antanasa Sniečkusa.

Longin Tomaszewski, *Kronika wileńska 1939-1941* (wyd. III), Warszawa 1994, ss. 288. - *Kronika wileńska 1941-1945*, Warszawa 1992, ss. 306.

Opracowanie w pierwszym tomie poświęcone dziejom Wilna pod okupacją od wkroczenia Armii Czerwonej we wrześniu 1939 r., poprzez okres władzy litewskiej i ponownie sowieckiej do czerwca 1941 r. Drugi tom za-

wiera opis warunków okupacji niemieckiej, działalności polskiego podziemia w Wilnie, wreszcie walk w 1944 roku i ostatecznej sowietyzacji Wileńszczyzny. Opracowanie przynosi także wiele cennych informacji na temat trudnych polsko-litewskich stosunków w okresie II wojny światowej.

Liudas Truska, *Antanas Smetona ir jo laikai*, Vilnius 1996, ss. 411.

Biografia jednego z najwybitniejszych litewskich polityków XX wieku, przewodniczącego Taryby, przywódcy stronnictwa narodowców, wreszcie prezydenta i dyktatora. W okresie autorytarnych rządów (1926-1940) Smetona odcisnął wyraźne piętno na stosunkach litewsko-polskich. Zadaniem, które przed sobą postawił była ostateczna emancypacja narodu i państwa: uwolnienie Litwy od polskich wpływów politycznych, a Litwinów od wpływów polskiej kultury. W okresie jego rządów Litwa kontynuowała politykę odgradzania się od Polski „chińskim murem”, ale także podejmowała nie-liczne i niekonsekwentne próby normalizacji kontaktów z Polską. Przeszkodę stanowiła tu niezmiennie tzw. sprawa wileńska, którą w tym okresie uczyniono aksjomatem litewskiej racji stanu. Autor ukazuje postać Smetony głównie na tle ciekawych, a mało w Polsce znanych, wewnątrzlitewskich uwarunkowań politycznych i społecznych.

Liudas Truska, *Lietuva 1938-1953 metais*, Kaunas 1995, ss. 212.

Opracowanie poświęcone dramatycznemu okresowi historii Litwy od polskiego ultimatum z marca 1938 r., poprzez utratę Kłajpedy, zajęcie Wilna, wreszcie sowietyzację kraju, okupację niemiecką i ponowne włączenie w skład ZSRR w 1944 r. oraz długotrwałą wojnę partyzancką.

Halina Turska, *O powstaniu polskich obszarów językowych na Wileńszczyźnie* (Галина Турска, *О происхождении польскоязычных ареалов в Вильнюсском крае*), Vilnius 1995, ss. 263.

Dwujęzyczna, polska i rosyjska, edycja pracy wileńskiej uczzonej – językoznawcy. Pierwsze wydanie zostało przygotowane do druku tuż przed wybuchem II wojny światowej. Tom zawiera interesujący wstęp (w jęz. rosyjskim i litewskim, pióra Valeriusa Čekmonasa) poświęcony postaci autorki opracowania oraz językowi, dziejom, współczesności, a także problemom tożsamości narodowej litewskich Polaków.

Maria Wardzińska, *Sytuacja ludności polskiej w Generalnym Komisariacie Litwy czerwiec 1941-lipiec 1944*, Warszawa 1993, ss. 292.

Praca składająca się z dwóch części: w pierwszej autorka przedstawia systematyczny wykład dotyczący sytuacji ludności polskiej i żydowskiej, druga to zbiór 98 dokumentów związanych z powyższym problemem.

Wilno – Wileńszczyzna jako krajobraz i środowisko wielu kultur, pod red. Elżbiety Feliksiak, Białystok 1992, ss. 498 (t. 1) + 380 (t. 2) + 322 (t. 3) + 561 (t. 4).

Materiały I międzynarodowej konferencji odbywającej się w Białymstoku w dniach 21-24 września 1989. Podczas konferencji wygłoszono prawie 80 referatów w czterech sekcjach (co znajduje swoje odzwierciedlenie w tytułach tomów): *Krajobraz i ludzie*, *Historia i pamięć*, *Nauka, oświata, wychowanie* oraz *Literatura i język*. Wśród tekstów poświęconych historii XX wieku zwracają uwagę m.in.:

- Dariusz Złotkowski, *Stosunki polsko-litewskie w świetle niektórych tytułów prasy polskiej w Wilnie 1905-1907*.
- ks. Tadeusz Krahel, *Archidiecezja wileńska w czasie II wojny światowej*.
- Waldemar Dagilis, *Stosunki kulturalne na Kresach Wschodnich w II Rzeczypospolitej*.
- Krzysztof Woźniakowski, *Początek drogi. Od Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie do Związku Polaków na Litwie*.
- Jan Snopko, *Wilno w koncepcjach wojskowo-politycznych Józefa Piłsudskiego: walki o Wilno w 1919 roku*.

Gediminas Vaskela, *Lietuvos kaimo gyventojai 1920-1940 (socialinis ir ekonominis aspektas)*, Vilnius 1992, ss. 223.

Historyczno-socjologiczna i ekonomiczna analiza problemów litewskiej wsi w okresie istnienia niepodległego państwa w latach 1920-1940. Próba uchwycenia dynamiki przemian w warunkach zmiany struktury własności ziemi, związanych głównie z reformą rolną eliminującą polską wielką własność.

Tomas Venclova, *Kształty nadziei*, Warszawa 1995, ss. 297.

Wybór tekstów publicystycznych znanego litewskiego intelektualisty. Część z nich poświęcona jest problemom trudnego polsko-litewskiego sąsiedztwa w warunkach odradzania się litewskiej suwerenności na początku lat dziewięćdziesiątych. Tom zawiera m.in. także słynny dialog autora z Czesławem Miłoszem, poświęcony Wilnu i pojednaniu obu narodów w nowych warunkach historycznych.

Z. Zinkevičius, *Ryty Lietuva praeityje ir dabar*, Vilnius 1993, ss. 318.

Przeszłość i współczesność Wileńszczyzny.

Wydawnictwa źródłowe, informatory oraz inne opracowania:

Mykolas Biržiška, *Vilniaus Golgota*, Vilnius 1992.

Dziennik znanego litewskiego działacza narodowego, dokumentujący dolę (tytułową „Golgotę”) wileńskich Litwinów w mieście „okupowanym przez Polskę” w latach międzywojennych.

Jonas Cicėnas, *Vilnius tarp audru*, Vilnius 1993, ss. 308.

Jan Ciechanowicz, *Trzynastu sprawiedliwych*, Wilno 1993, ss. 221.

Dabar i visados: Juozo Urbšio laikas ir asmenybė, red. R. Norkus, Kaunas 1993, ss. 366.

Listy i dokumenty charakteryzujące postać Juozasa Urbšysa, litewskiego ministra spraw zagranicznych w okresie międzywojennym.

Kai kurie tiesos faktai. Armija Krajowa, red. S. Jegelevičius, K. Grušnis, Vilnius 1994, ss. 100.

Zbiór dokumentów dotyczących działalności Armii Krajowej na Wileńszczyźnie.

Laisvės kovos 1944-1953 metais: dokumentų rinkinys, red. D. Kuodytė i in., Kaunas 1996, ss. 625.

Obszerny wybór dokumentów dotyczących litewskiego antysowieckiego ruchu oporu po 1944 r.

Lietuvos okupacija ir aneksija 1939/1940. Dokumentų rinkinys (pod red. L. Brevslavskienė i in.), Vilnius 1993, ss. 408.

Zbiór 194 dokumentów ilustrujących utratę suwerenności i niepodległości przez Litwę oraz włączenie kraju w skład ZSRR w 1940 r.

Joanna Mackiewiczowa, *Polacy na Litwie w latach II Wojny Światowej*, Bydgoszcz 1996, ss. 136.

Wspomnienia Polki, w okresie międzywojennym obywatelki litewskiej. Od września 1939 r. pracowała ona w Litewskim Czerwonym Krzyżu, w agendzie zajmującej się sprawą polskich uchodźców. Dzięki zmysłowi obserwacyjnemu i licznym kontaktom służbowym, wspomnienia i przemyślenia autorki rzucają nowe światło na mało znane epizody z polsko-litewskiej historii. Opracowanie jest cennym źródłem także do badania mało w Polsce znanych dziejów polskiej mniejszości na Litwie. Integralną część pracy, doskonale ilustrującą klimat epoki, stanowią trafnie dobrane liczne karykatury prasowe i fotografie, dotąd zwykle nie publikowane.

Stasys Raštikis, *Įvykiai ir žmonės: Iš mano užrašų*, Vilnius 1996, ss. 615.

– *Lietuvos likimo kelias: Iš mano užrašų*, Vilnius 1996, ss. 791.

Dzienniki generała Stasysa Raštikisa, wywodzącego się z Wileńszczyzny, głównodowodzącego litewskich sił zbrojnych w latach trzydziestych.

Eugeniusz Romer, *Dziennik 1914-1923*, t. 1-2, Warszawa 1995, ss. 641 (t. 1) + 589 (t. 2).

Pierwsze wydanie dziennika polskiego ziemianina z Litwy, potomka znanego i rozgałęzionego rodu Romerów. Tekst dziennika, opracowany naukowo przez profesora Piotra Łossowskiego, w pierwszym tomie obejmuje lata wojennej tułaczki tzw. bieżenstwa autora i jego najbliższej rodziny. Romer jest wnikliwym i aktywnym obserwatorem kryzysu Imperium Rosyjskiego, wreszcie obu rewolucji i początku władzy bolszewików. Zapiski zawarte w drugim tomie rozpoczynają się od powrotu na Litwę do rodzinnego majątku Cytowiany w powiecie rosieńskim wiosną 1918 roku. Autor jest świadkiem umacniania się niepodległości Litwy, aktywnie włącza się w życie społeczne polskiego ziemiaństwa, zagrożonego reformą rolną. Wyjątkowo cenne są obserwacje Romera dotyczące relacji między nową litewską władzą a dotychczasowym „narodem politycznym” kraju. Dziennik jest fascynującym zwierciadłem epoki, w której zasadniczym zmianom uległy relacje polsko-litewskie.

Žygis i Vilnių: 1939 m. spalio 27-29 d., red. A. Martinionis, Vilnius 1997, ss. 362.

Kronika zajęcia Wilna przez armię litewską w październiku 1939 r.

Informator z archiwaliów z kresów północno-wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej w zasobie archiwów białoruskich i LCVA w Wilnie, opracował Jan Jerzy Milewski, Białystok 1996, ss. 51.

Cenny przewodnik po zasobach archiwów białoruskich w Brześciu, Grodnie, Mołodecznie oraz Litewskim Centralnym Archiwum Państwowym (LCVA) w Wilnie. Ze względu na to, iż do niedawna dostęp do wielu materiałów był praktycznie niemożliwy, opracowanie to jest obowiązkową lekturą dla historyków zajmujących się nie tylko stosunkami polsko-litewskimi w XX wieku.

Przewodnik po zbiorach rękopisów w Wilnie, opracowała Maria Kocójowa, Kraków 1993, ss. 359.

Przewodnik po zbiorach: Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego, Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk, Litewskiej Biblioteki Narodowej, Litewskiego Państwowego Archiwum Historycznego i Litewskiego Centralnego

Archiwum Państwowego (LCVA). Zawiera najważniejsze informacje o 1561 pozycjach (najczęściej w formie zespołów archiwalnych), w tym obejmujących także historię Litwy w XX wieku.

opracował *Krzysztof Buchowski*

współpraca: *Simona Žilienė i Algimantas Katilius*